

них економічних відносин на різних етапах їх розвитку від прадавніх часів до сьогодення, та в подальшому перспективному періоді. Матеріал дослідження подається з урахуванням адресної аудиторії у доступній науковій формі та містить змістовні методичні поради. Виконана праця є, без сумніву, вагомим внеском у дослідження історії, теорії, методології і практики міжнародних економічних відносин та значно розсуває горизонти і сфери їх аналізу на національному, георегіональному та глобальному рівні.

А. П. Румянцев, д-р екон. наук, проф. (м. Київ), *О. П. Степанов, д-р екон. наук, проф.* (м. Київ)

ЯК ПЕРЕМОГТИ ПУТІНСЬКУ РОСІЮ

Бевзюк Є. В. Рецензія на науково-популярне видання: *Микола Дорошко. Неоголошені війни Росії проти України в ХХ – на початку ХХІ ст.: причини і наслідки / Микола Дорошко. – вид. 2-ге, стереотипне. – Київ : Ніка-Центр, 2020. – 192 с.*

Друге видання книги відомого українського дослідника історії України ХХ ст. професора Миколи Дорошка, що побачило світ у 2020 році, присвячене аналізу передумов, перебігу та результатів російсько-українських війн ХХ – першої чверті ХХІ ст. Ці війни автор дослідження визначає як неоголошені, адже три війни, що їх вела радянська Росія проти Української Народної Республіки в 1917–1921 роках, і остання, що розпочалася 2014 р. і триває донині, у російському політичному дискурсі не визначаються як міждержавні війни. Їх ідеологи більшовицького і путінського режимів кваліфікують як громадянські конфлікти в Україні. М. Дорошко, називаючи війну війною, підважує, таким чином, усталену думку не лише кремлівських пропагандистів, але й окремих їхніх симпатиків із середовища міжнародних експертів.

Поштовхом до перевидання книги, написаної в 2017 році, стало не лише прагнення її автора нагадати українському суспільству, що російсько-українська війна триває і влада в Кремлі не облишила планів відродження Російської імперії, але й військовий успіх Азербайджану – держави, що є стратегічним партнером України, який у війні з російським сателітом Вірменією не лише повернув суверенітет над більшістю окупованих азербайджанських територій, а й показав приклад Україні. Приклад можливості перемоги над російською зброєю за умови, як наголошує у передмові до другого видання його автор, "коли влада держави спирається на боєздатне військо, консолідоване спільною національною ідеєю суспільство і впливових міжнародних партнерів" (с. 5).

Головним здобутком книги М. Дорошка є, на наш погляд, науково аргументоване розвінчування низки міфів з історії українсько-російських відносин. По-перше, автор дослідження переконливо спростовує міф про "одвічну дружбу українського і російського народів", відстежуючи в хронологічній послідовності історію українсько-російських воєн напередодні й після Переяславсько-Московської угоди 1654 року, що визнавалася своєрідним Рубіконом, який не лише, як досі вважають в РФ, "возз'єднав Україну з Росією", але й поставив, мовляв, масну крапку в обопільній збройній боротьбі двох народів.

По-друге, М. Дорошко як відомий дослідник історії українсько-російських відносин періоду 1917–1921 рр. уже вкотре визначає нав'язаний більшовицькою Росією комуністичний тоталітарний режим у Наддніпрянській Україні як окупаційний і аргументовано доводить це. Зокрема, переконливим є висновок автора про експорт з Росії в Україну політичної системи радянської влади та її носіїв – компартійної номенклатури, делегованої російським більшовицьким керівництвом в Україну для утвердження в республіці московського окупаційного режиму.

Третім із міфів, що його розвінчує М. Дорошко, є твердження теперішньої російської влади про передання в 1954 р. Кримської області РРФСР до складу Української РСР як "щедрий подарунок" тодішнього лідера СРСР М. С. Хрущова. Визначивши реальний внесок України в розвиток території Кримського півострова, М. Дорошко доводить не лише безпідставність так званих "історичних претензій" Росії щодо Криму, але й наполягає на вирішальному внеску України у відродження зруйнованої під час Другої світової війни та внаслідок сталінської депортації кримських татар економіки півострова.

Крім спростування кремлівських міфів, автор акцентує увагу на тому, що вагомою підставою для новітнього втручання Москви у внутрішні справи України став проголошений керівництвом нашої держави зовнішньополітичний курс на інтеграцію до європейських і євроатлантичних структур, що априорі було несумісним із прагненням Москви отримати на пострадянському просторі слабкі авторитарні політичні режими, що покійно йтимуть у фарватері політики Росії. Отже, цілком погоджуюсь з автором у тому, що політика зближення України із Заходом стала вирішальним чинником у розв'язанні агресії Росії проти України в 2014 р.

З'ясовуючи наслідки російської агресії проти України автор монографії дійшов висновку, що, підтримуючи так звану "п'яту колону" в Україні, Росія навчилася створювати і керувати й "зонами нестабільності", використовуючи для цього такі методи, як корупція, олігархічні зв'язки, агентура, інструментальне використання російськомовного населення цих держав і надання російського громадянства мешканцям конфліктних регіонів на кшталт Криму.

Як фаховий науковець-міжнародник професор М. Дорошко прагне спрогнозувати майбутнє російсько-українського конфлікту. Важливим у цьому контексті видається висновок автора, що дипломатична, юридична, економічна і військова підтримка міжнародного співтовариства Україні є неодмінною передумовою забезпечення її територіальної цілісності.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що книга Миколи Дорошка є вдалою спробою з'ясувати причини і наслідки агресії Росії проти України, а отже, вагомим внеском у сучасну політологію міжнародних відносин та історію російсько-українських воєн.

Бевзюк Є. В., д-р іст. наук, доц. (Ужгородський національний університет)